శుభగ్రహం

★

శ్రీ సింగరాజు లింగమూర్తి

సీతాపతి ఇంట్లో అడుగు పెట్టిన వ్యవధానం లేదు. వంటింటిలోంచి రుసరుసలతో, విసవిసలతో భార్య ప్రత్యక్షమైంది. ఒకసారి ఆమె భర్త మొహంలోకి చూసి, మూతిముడుచుకొని తిరిగి వంటింటిలోకి వెళ్లింది. ఓ క్షణం అలాగే నిలబడిపోయాడు సీతాపతి. తరువాత నెమ్మదిగా గదిలోకివెళ్లి కోటువిప్పి ఒంకికి తగిలించాడు. వంటింటిలోంచి భార్య చెంబులు, గిన్నెలు ఎత్తివేయడం, ఏదో విసుక్కోవడం వినవచ్చింది. కుక్కి మంచంమీద కూలబడ్డాడు, వంటింటికీ గదికీ మధ్యవున్న గోడవంక చూస్తూ-

'సుందరికి కోపం ఎందుకు వచ్చిందో?... తాను పల్లెత్తుమాట కూడా అనలేదే...ప్రొద్దుట తాను ఆఫీసుకు వెళ్లేముందు కూడా నవ్వుతూనే మెసిలింది...ఇంతలో ఏం పుట్టి మునిగిపోయిందని ఈ ధుమధుమలు?...ఒకవేళ పిల్లలు ఏమైనా విసిగించారేమో?' అనుకున్నాడు సీతాపతి. కాని ఆ సమాధానం అతణ్ణి అంతగా తృప్తిపరచలేదు. కారణం ఏమైవుంటుందా అని పరిపరివిధాల ఆలోచించసాగాడు. కారణం బోధపడకపోగా పైగా అదొక బెడదగా మారింది అతనికి.

'ఎంత సంపాదించినా గోచిపాతకు వెతుక్కోవడమే...పిల్లల ముద్దూముచ్చట్లు తీర్చడానికి నోచుకోలేదు నా బ్రతుకు' అంటూ వంటింటిలోంచి వినవస్తున్న సుందరమ్మ సణుగుడు అతని హృదయాన్ని గాయపరిచింది.

'నిజమే...ఎంత సంపాదించినా గోచిపాతకే చాలదు' అనుకున్నాడు సీతాపతి. అప్రయత్నంగా అతని దృష్టి ఒంకికి తగిలించిన కోటుమీద పడింది. కోటు మోచేతులకు వేసిన మాసికలు, చేతుల చివరి నుండి వ్రేలాడుతున్న దారపుపోగులూ, బోసిపోతున్న గుండీలస్థానాలూ సుందరమ్మ అన్న మాటలను వ్యక్తీకరిస్తున్నాయి. రంగు మాసిపోయి వెలతెలపోతూ శిథిలావస్థలోవున్న ఈ కోటు తన గౌరవాన్ని కొంత కాపాడుతున్నదనుకున్నాడు సీతాపతి. చిరిగిన చొక్కాలపైన ఆ కోటును ఎంతో ఘరానాగా వేసుకుంటున్నాడు. క్రమంగా సీతాపతిదృష్టి కోటుమీదినుంచి క్రిందపడివున్న చెప్పుల మీదకు పోయింది. గదిలోకివచ్చి చెప్పులు విడవడంలో ఒకటి బోర్లగిలపడింది. ఒక తెగినవారు తొంగిచూస్తున్నది. అక్కడక్కడా మిగిలివున్న అట్టముక్కలకు మట్టి, పేడ అతుక్కుపోయి వున్నాయి. 'ఇన్నాళ్లనుంచీ నీ కాళ్లకింద నలిగిపోయాం...మాలో శక్తి నశించింది. ఇహనైనా మాకు ముక్తిలేదా' అంటున్నట్టుగా వుంది ఉంగరాలు తెగిన రెండవ చెప్పు.

'రూపాయి పావలాకుకాని మరమ్మతు చేయనన్నాడు చెప్పులవాడు...ఎక్కడినుంచి తేనూ?' అనుకుంటూ సీతాపతి మంచంమీద నడుం వాల్చబోయాడు. నవారు పుటుక్కున తెగింది. ఇంట్లోని ప్రతివస్తువూ, ప్రతివ్యక్తీ తన అసమర్థతను దుయ్యబట్టుకుంటున్నట్టుగా బాధపడ్డాడు సీతాపతి. 'నిజంగా ఇది తాతలకాలంనాటి నవారు..ఇంకెన్నాళ్లని బలంగా వుంటుందీ' అనుకున్నాడు. వంటింటిలో సుందరిచేస్తున్న ఆర్భాటం కొంత తగ్గింది. 'అవును.....తగ్గకేంచేస్తుంది.....కల్పించుకోనేవాళ్లు లేకపోతే' అనుకున్నాడతను. ఈ సత్యం, సుందరమ్మ కాపురానికి వచ్చిన మరుసంవత్సరంలోనే గ్రహించాడు సీతాపతి. లేకపోతే సీతాపతి కల్పించుకుంటే ఈపాటికి ఎంత రభసఅయ్యేదో?

'ఇవ్వాళ కాఫీప్రాప్తి లేదేమో' అనుకుంటూ

సీతాపతి మంచంమీదనుంచి లేచాడు. ఇంతలో, 'రేపు ఫీజు కట్టాలి నాన్నా...లేకపోతే పేరు కొట్టేస్తారు' అంటూ ప్రసాదు గదిలోకి వచ్చాడు. ఏమనాలో తోచక సీతాపతి కొంచెంసేపు బుర్ర తడుముకున్నాడు. తండ్రి వినిపించుకోలేదేమోనని ప్రసాదు మళ్ళీ ఒకసారి పునశ్చరణ చేశాడు. 'సరే...చూద్దాం లేవోయ్' విసుగ్గా అన్నాడు సీతాపతి. ప్రసాదు గదిలోంచి వెళ్ళిపోయాడు. ఇంట్లో నిలవడం సీతాపతికి ఎంతో కష్టమైపోయింది. సుందరి కాఫీ త్వరగా తెచ్చిస్తుందేమో తాగి బైటపడదామనుకున్నాడు. ఇంతలో చటుక్కున జ్ఞాపకం వచ్చింది. రాత్రి తానే చెప్పాడు, ఖర్చులు ఎక్కువ అవుతున్నాయనే ఉద్దేశంతో 'సాయంత్రంపూట కాఫీలు మానెయ్య'మని ఇహ వేచివుండడం అనవసరమని సీతాపతి ఆ శిధిలావస్థలో వున్న చెప్పులనే తొడుక్కొని ఇంట్లోంచి బైటపడ్డాడు.

బజారులవెంట నడుస్తున్నాడే కానీ సీతాపతి మనస్సంతా భీభత్సంగానే వుంది. ఎడతెరిపిలేకుండా ఏవేవో ఆలోచనలు వస్తున్నాయి, పోతున్నాయి. 'ఎన్నాళ్ళని ఈ బాధామయజీవితం గడపడం?' అని ఎన్నోసార్లు ప్రశ్నించుకున్నాడు. దానికి ఓ స్థాయి అంటూ ఏమీ చిక్కకపోవడంవల్ల ఆలోచనలు ఏ ఏ విషయాలమీద దొర్లినా తిరిగి అదే ప్రశ్న ఎదురౌతున్నది. 'నమస్కారమండీ' అన్న గొంతు విని పక్కకు తిరిగిచూశాడు. ఆ వ్యక్తి అప్పుడే సీతాపతిని దాటిపోయాడు. తన పరాకుకు ఆశ్చర్యపోయాడు సీతాపతి. ఎదురుగుండా వున్న దుకాణం గోడమీద 'అధికాహారోత్పత్తి చేయండి' అనే వాల్ పోస్టర్ మీద అతని దృష్టి పడింది. ఒకసారి నవ్వుకున్నాడు. 'వేల ఖర్చులో వాల్ పోస్టర్లు అచ్చువేయించి పట్టణాలలో గోడలకు అంటించినంత మాత్రాన అధికాహారోత్పత్తి ఇట్టే అయికూర్చుంటుంది కాబోలు' అనుకున్నాడు. నాలుగురోడ్ల కూడలి వచ్చింది. 'ఎటు పోదామా' అని ఆలోచించాడు. 'అలా గార్డెనుకు వెడితే రేడియో అయినా వినవచ్చుగా' అనుకుంటూ గార్డెనువైపుకు నడకసాగించాడు. దారిలో ప్రభుత్వ కచ్చేరీ ఒకటి కనిపించింది. ఆ ఆవరణలో వరుసాగ్గా దూర దూరంగా నాటబడిన మొక్కలమీద సీతాపతి దృష్టి పడింది. ఆ మొక్కలకు ఏ జంతువువల్లా హాని కలుగకుండా మాత్రం దడులు కట్టివున్నాయి. మొక్కలు ఎండిపోయి ఆకారమాత్రంగా నిలిచి వున్నాయి. 'ఇవేగా మొన్న జరిగిన వనమహోత్సవ సందర్భంలో నాటిన మొక్కలు......ఈ ఉత్సవం పేరుతో వేల కొలది డబ్బు ఖర్చు పెట్టారు...ఇలా ఎన్ని మొక్కలు ఎండిపోతున్నాయో పోషణ లేక.........దీని కెవరు బాధ్యులు?...ఇలాంటి పరిస్థితిలో ఉద్యమం ఆశయాలు ఏవిధంగా ఫలిస్తాయో?' అనుకుంటూ నడుస్తున్నాడు సీతాపతి. ఈలోగా గార్డెనులో ప్రవేశించి ఒకమూల పచ్చికబైలుమీద కూర్చున్నాడు. రేడియోలో అధికాహారోత్పత్తిని గూర్చి ప్రసంగం సాగుతున్నది. 'అధికాహారోత్పత్తి అని మొత్తుకుంటారే కానీ, అవుతున్న ఉత్పత్తిని సక్రమంగా వినిమయం అయ్యేట్టు చూడరేం ఎవ్వరూ?' అని ప్రశ్నించుకున్నాడు సీతాపతి.

క్రమంగా గార్డెనులో దీపాలు వెలిగాయి. మరికొంతసేపు రేడియో వింటూ అలాగే కూర్చున్నాడు సీతాపతి. ఆకలి వేస్తున్నట్టు అనిపించింది. 'మానవులకు ఆకలిదప్పులు లేకుండా చేయలేకపోయాడేం మనిషిని సృష్టించగలిగిన బ్రహ్మ' అనుకుంటూ సీతాపతి లేచి నెమ్మదిగా ఇంటిమొహం పట్టాడు.

రాత్రి భోజనాలముందరకూడా సీతాపతి మౌనంగానే కూర్చున్నాడు. సుందరమ్మమాత్రం ఏదో సణుగుతూనేవుంది. భర్తమీద సూటిపోటి మాటలు విసురుతూనేవుంది. సీతాపతికి పొలమారింది. మంచినీళ్లు తాగి, "అబ్బ...ఇందులో ఇంత కారం తగిలేశావేం...కాస్త నెయ్యి వెయ్యి' అన్నాడు.

'నెయ్యి వెయ్యడానికి అక్కడ వుందేమిటి ? మీరు తెచ్చిన అర్థశేరు నెయ్యి అప్పుడే అయిపోయింది...అడుగున కాస్తవుంటే మీకూ అబ్బాయికీ రాల్చాను.' అంది సుందరమ్మ.

'నిజమే...ఎన్నాళ్లు వస్తుంది అర్థశేరు నెయ్యి...అక్కడికీ సుందరి నిక్కచ్చి మనిషి కాబట్టి పది రోజులు వాడింది' అనుకుంటూ సీతాపతి మారు మాటాడకుండా భోజనం చేస్తున్నాడు.

‘సాయంత్రం నీవు వెళ్ళాక డాక్టరుగారు మనిషిని పంపారునాన్నా...బిల్లుకోసం’ అన్నాడు. పక్కనే కూర్చుని భోజనం చేస్తున్న ప్రసాదు.

‘ఊఁ’ అన్నాడు సీతాపతి మంచినీళ్లగ్లాసు క్రిందపెడుతూ.

‘సాయంత్రం పసిదానికి మళ్ళీ ఒళ్ళు వెచ్చపడింది...రేపు డాక్టరు దగ్గరికి తీసుకు వెళ్ళండి.’

‘చీటికిమాటికి డాక్టరుదగ్గరికి వెడితే ఇహ చెప్పక్కరలా సంసారంసంగతి...ఇప్పటికే ఆయనకు బోలెడంత బిల్లుచెల్లించాలి.’

‘అయినా ఇవ్వాల్సింది ఇవ్వకుండా మళ్ళీ మందుకెడితే ఏంబాగుంటుందమ్మా!’ అన్నాడు ప్రసాదు.

‘తండ్రీకొడుకులు పిసనారితనంతో అక్కడ కూడపెట్టిందేం కనబడదు.’ సాధింపుగా అంది సుందరమ్మ. ఇహ తాను మౌనంవహిస్తేనే తప్పలేకపోతే వాదన పెరుగుతుందనే ఉద్దేశంతో సీతాపతి త్వరత్వరగా భోజనంముగించి గదిలోకి వెళ్లాడు.

మంచంమీదనుంచి పక్కబట్టలుతీసి, తెగిన నవారును ముడిపెట్టడానికి పట్టీలు బిగించసాగాడు. కొంతసేపు శ్రమపడి ఆ తెగినచోట ముడిపెట్టి పక్కపరుచుకొని నడుంవాల్చాడు. ఇంతలో సుందరమ్మ మరచెంబుతోవచ్చి చెంబు మంచంక్రిందబెట్టి సీతాపతి కాళ్లవైపు కూర్చుంది. సీతాపతి ఆమె మొహంలోకి ఒకసారిచూశాడు. కోపం చాలామటుకు చల్లారినట్టే గ్రహించాడు.

‘ఏమండీ...పండక్కి అమ్మాయినీ అల్లుణ్ణీ తీసుకురానన్నారుటగా’ అంటూ సుందరమ్మ సూటిగా ప్రశ్నించింది. అప్పటికి అర్థమైంది సీతాపతికి భార్యచేసిన ఆర్భాటానికి కారణం.

‘మాట్లాడరేమండీ...రాత్రి మన పక్కింటి విశ్వనాథంగారితో అన్నారుటగా’ అని సుందరమ్మ తిరిగి ప్రశ్నించింది.

‘ఏం...ముంచుకుపోయినట్టు ఆయన భార్య అప్పుడేవచ్చి చెప్పిందీ నీతో?’

‘బాగా నేవుంది వరుస...మీరుఅనడం బాగానే వుందికానీ ఆమెవచ్చి చెప్పడం కష్టమైందా మీకు? ...పైగా ఆయన్నుకూడా తీసుకు రావద్దన్నారుటగా?’

‘లేనిపోయింది పైగా ఇదొకటా... ఆయనే అన్నాడు, ఈ ఏడు తీసుకురానని.’

‘వాళ్ళ గొడవ మనకెందుకుగానీ మీ సంగతి చెప్పండి. అమ్మాయి కాపురానికి వెళ్ళింది ఈ ఏడేగా...తొలిపండుగయ్యె తీసుకురాకపోతే ఏం బాగుంటుందండీ? ... ఆడపిల్లయ్యె ఉసూరుమనదూ?...విశ్వనాథంగారంటే ఏటేటా కూతుర్నీ, అల్లుణ్ణీ తెస్తున్నారుకాబట్టి ఈ సంవత్సరం మానుకున్నా పరవాలేదు. వారితోపాటు మీరూ తేనంటే ఎట్లా?...ఇరుగుపొరుగువారంతా అడుగుతున్నారు. ఇంకా అమ్మాయిని తీసుకురాలేదేమని...పట్టుమని పదిరోజులులేదు పండుగ’ అంటూ సుందరమ్మ ఎడతెరిపిలేకుండా మాట్లాడింది.

‘నీవు చెప్పింది నిజమే నే...కాని కాస్త ఆలోచించు—వాళ్ళను తీసుకు రావాలంటే మాటలా? ఇద్దరికీ బట్టాపాతా పెట్టాలామరి...బోలెడంత ఖర్చు...ఎక్కడి నుంచి తేనూ?’

‘మన ఇబ్బందులు ఎప్పుడూ వుండేవే... ఒకనాటితో పోయేవిగనుకనా?’ ..ఏదో విధంగా చేయాలిమరి తప్పుతుందా?’

‘తప్పుతుందాఅంటే ఎట్లా, చేతకానప్పుడు తప్పించుకోవాలి—దాని పెళ్లికి చేసిన అప్పులో నాలుగవభాగమైనా తీరనేలేదు. అదీగాక ఇంకా బోలెడన్ని అప్పులు ఏడ్చాయి...రేపు ఫీజుకట్టకపోతే అబ్బాయిపేరు కొట్టేస్తారుట...పైగా బిల్లుకోసం డాక్టరు మనిషిని పంపాడయ్యె...ఎట్లా చెప్పు?’

‘మీరు అన్నిటికీ అన్నీ చెబుతారు...... ఎప్పుడూ చాలదన్నగొడవే...మీకేం...నలుగురూ నన్నే అంటారు...పెండ్లయిన ఏడుకదా, పండుగకు అల్లుణ్ణీ కూతుర్నీ తీసుకు వెళ్లలేదని వియ్యాలవారు మనల్ని లేమిడీచేస్తారు.’

‘ఒకరు అంటారనీ, లేవిడీ చేస్తారనీ మనం భయపడితే ఇహ సంసారం జరిగినట్టే...రేపు మనం

కష్టంలోవుంటే వీరంతా మనల్ని ఆదుకుంటారా?'

'అలా మొండిగా సమాధానం చెబితే ఎలాగండీ?...మీకుమటుకు నామర్దా కాదూ నలుగురిలో?'

ఇహ ఎంత నచ్చచెప్పినా లాభంలేదని సీతాపతికి తెలుసు. అనవసరంగా వాదన పెరగడం, ఆమె కంట తడిపెట్టడం మొదటెనుంచి అనుభవంలో తెలుసుకున్నాడు సీతాపతి. 'సరే...చూద్దాంలే' అన్నాడు, అప్పటికి ఆమెను సమాధానపరచడానికి. సుందరమ్మ ఆమాటలతో కొంత తృప్తిపడింది. ఇహ నేమీ మాట్లాడకుండా లేచిపెళ్లింది తన పక్కమీదికి.

సీతాపతికి మాత్రం ఆరాత్రి సరిగా నిద్దర పట్టలేదు. సమాజంలో తిరుగుతున్న తనబోటి మధ్యతరగతి జనం అభిమానం చంపుకోలేక ఎంతమంది బాధపడుతున్నారోనని సీతాపతి విచారించాడు. ఆర్థికవ్యవస మారితేనేగాని సమాజం బాగుపడదనీ, సమాజం బాగుపడిందాకా మధ్య తరగతి జనం ఇలా బాధపడాల్సిందేనని అనుకున్నాడు.

సీతాపతి మరునాడు ఆఫీసులోపనిచేస్తుండగా పోస్టుమన్‌వచ్చి కవరు అందించి పోయాడు. చేస్తున్నపనిని ఆపి సీతాపతి కవరు ఎక్కడినుంచి వచ్చిందా అని ఎగాదిగాచూసి, కూతురు వ్రాసిందని తెలుసుకొని కవరు చించి ఉత్తరంచదివి తెల్లమొహం వేశాడు.

తోటిగుమాస్తా సీతాపతి ముఖకవళికలనుబట్టి, 'ఎక్కడినుంచి ఉత్తరం...అంతా క్షేమమేనా?' అని ప్రశ్నించాడు. 'ఆ' అన్నాడు సీతాపతి ముక్తసరిగా. 'మరెందుకూ అలా వున్నారూ?' తోటిగుమాస్తా తిరిగి ప్రశ్నించాడు.

'అబ్బే.....ఏమీలేదండీ......మా అమ్మాయి పండక్కి వస్తానని వ్రాసింది.'

'అయితే ఇంకేం...సంతోషమే గదండీ!' అన్నాడు తోటిగుమాస్తా. తన విచారం ఏమిటో అతనికేం తెలుసు అనుకున్నాడు సీతాపతి.

రాత్రి కూతుర్ని తీసుకురావడం విషయంలో మాటవరుసకి 'సరే...చూద్దాంలే' అని భార్యతో అన్నా అసలు తీసుకురావద్దనే అనుకున్నాడు సీతాపతి. కాని ఇప్పుడు తప్పించుకొనేట్టులేదు. కూతురు వ్రాయడం కూడా చమత్కారంగానే వ్రాసింది. 'పండక్కి నాన్నగారువచ్చి మమ్మల్ని తీసుకుపోతారనుకుంటున్నాము' అని. విషమసమస్యలో పడ్డాడు సీతాపతి. 'తీసుకురాకపోతే భార్య అన్నట్టు వియ్యాలవారు నిజంగానే తనను ఆడిపోసుకుంటారు. తెస్తే వందరూపాయలకు తక్కువ ఖర్చుకాదు' ఎంత ఆలోచించినా ఏమీ పాలుపోదు సీతాపతికి. అల్లుడి హోదాకు తగినట్టు బట్టలు పెట్టాలి. పెళ్లిలో కూతురికి ఒకచీర తక్కువపెట్టామని, ఉగాదికి మంచి పట్టుచీర కొనిపెడతానని మాటివ్వటం కూడా స్ఫురణకు వచ్చింది. ఎంత ఆలోచించినా అల్లుణ్ణీ కూతురినీ తీసుకురాక తప్పేట్టు కనపడలేదు ఆయనకు. 'ఒకవేళ తీసుకురాదలచుకుంటే ఇరవై రూపాయలు ఖర్చుపెట్టుకొని తాను వెళ్లడం దేనికీ రమ్మనివ్రాస్తే చాలదూ' అనుకున్నాడు సీతాపతి. ఇంతకూ తనకు అప్పిచ్చే దాతయేడీ?...మొన్న తోటిగుమాస్తా రంగనాథం, డబ్బు అత్యవసరమై, ఒకరిదగ్గర రూపాయికి రెండణాల వడ్డీచొప్పున తీసుకున్నానని చెప్పాడు. తనుకూడా తీసుకుంటే... అమ్మో...ఇంకేమైనా వుందా కొంపమున్ణమే...ఎలాగా' అని తర్కించుకోసాగాడు సీతాపతి. పరాగ్గా కూర్చోవడంవల్ల సీతాపతి చెయ్యి సిరాబుడ్డికి తగిలి, సిరా ఫైలుమీద పడింది. 'అరరే' అనుకుంటూ బంట్రోతును పిలిచి అది తుడిపించి పనిలోపడ్డాడు.

* * * *

తెల్లవారితే ఉగాది అనగా సుశీలా ఆమె భర్త శ్యామలరావూ దిగారు. సీతాపతి ప్రసాదును వెంటబెట్టుకొని వాళ్ళను ఇంటికి తీసుకు రావడానికి స్టేషనుకు వెళ్లారు. సీతాపతి ఎంతో సంతోషంగానే అల్లుణ్ణి కౌగలించుకున్నాడు. కాని ఆయన మొహంలో ఏమూలనుంచో తొంగిచూస్తున్న విషాదరేఖను శ్యామలరావు కనిపెట్టకపోలేదు. కారణం మాత్రం ఊహించలేకపోయాడు. కూతురూ అల్లుడూ వచ్చినందుకు సుందరమ్మ మురిసిపోయింది. సుసీల చిన్నతమ్ముణ్ణి ఎత్తుకొని ముద్దులాడింది. తల్లితో తన

అత్తవారింటి సంగతులు చెబుతూ ఎంతో ఉత్సాహంతో తల్లి చేసే పనుల్లో ఆమె కూడా పాలు పంచుకుంది. 'మొదట మీ అల్లుడుగారు రానన్నారమ్మా... ఎంతో బలవంతంచేస్తే వచ్చారు' అంటూ సుశీల భర్త విషయం చెబుతూ అంది. ఆ రాత్రి సుశీల తల్లిదగ్గర కొంచెంసేపు పడుకొని తాను అత్తవారింటికి వెళ్ళాక నేర్చుకున్న క్రొత్తపాటలను పాడి వినిపించింది.

సీతాపతి పైకి ఎంతో సంతోషంగా వున్నట్టున్నా, లోపలపడుతున్న ఆవేదనను కప్పిపుచ్చడానికి ఎంత ప్రయత్నించినా శ్యామలరావు అందరితో మాట్లాడుతూనే మామగారి విచారాన్ని కనిపెడుతూనే వున్నాడు.

*   *   *   *

తెల్లవారింది. తలంట్లు, చేదు తినడము అన్నీ ఒకదాని వెంబడి ఒకటి సక్రమంగానే జరుగుతున్నాయి. మామగారూ, అత్తగారూ, బావమరుదులు తనకు జరుపుతున్న మర్యాదలకు సిగ్గుపడ్డాడు శ్యామలరావు. 'అల్లుడంటే వీరికింత హడలెందుకో?...తమ కుటుంబంలో అల్లుడుకూడా ఒకడని భావించకుండా, ఒక అధికారికి జేసినట్టు మర్యాదలు చేయడం, దోచిపెట్టడం దేనికో?' అనుకున్నాడు శ్యామలరావు. 'తమ కూతుర్ని సుఖంగా ఏలటానికనా, ఈ మర్యాదలూ, కానుకలూ' అనికూడా అనుకున్నాడు. పరంపరానుగతంగా వస్తున్న ఈ ఆచారానికి ఎన్ని కుటుంబాలు ఋణాల పాలవుతున్నాయో నని శ్యామలరావు తలచాడు. రాత్రి గదిలో మామగారు తనకూ సుశీలకూ తెచ్చిన బట్టలను చూపించింది సుశీల. 'పాపం ఆయన వీటికోసం ఏ వంద రూపాయలో ఖర్చు పెట్టివుంటాడు. మిగతా పిల్లలకు కూడా ఏమీ బట్టలు తేనట్టువుం' దని సులభంగానే గ్రహించాడు శ్యామలరావు. మొదట శ్యామలరావు పండక్కి అత్తవారింటికి రానన్నది కూడా ఇదే కారణం. చివరకు సుశీల కన్నీళ్లు పెట్టుకొని తను కూడా వెళ్ళనని బ్రతిమాలితే తప్పనిసరిగా బయలుదేరి వచ్చాడు.

తలంటిపోసుకున్నాక, శ్యామలరావు 'ఊళ్లోకి వెళ్ళివస్తా' నని సుశీలతో చెప్పి వెళ్లాడు. సీతాపతి అర్జంటు పనులున్నాయని ఆఫీసుకు వెళ్లాడు. పిల్లలు కేరింతలు కొడుతూ ఆడుకుంటున్నారు. సుందరమ్మ మడికట్టుకొని వంటచేస్తూ, 'అమ్మాయ్......కాస్త వచ్చి కూర తరిగిపెట్టమ్మా' అంటూ సుశీలను కేక వేసింది.

'ఏమే అమ్మా...రాత్రికి సినిమాకు వెడదామే అంతా కలసి.' అంది కూర తరుగుతున్న సుశీల.

'ఏమో తల్లీ...మీ నాన్నగారు ఏమంటారో. అంతా వెళ్ళాలంటే మాటలా?...బోలెడంత అవుతుంది.'

'అంతగా అయితే. మీ అల్లుడిగారిచేత ఖర్చు పెట్టిస్తాలేవే అమ్మా.'

'బాగానే వుంది...అతగాడిచేత ఖర్చుపెట్టిస్తే ఏం బాగుంటుంది?...మీ నాన్నగారిచేతిలో డబ్బు లేదు...ఇప్పటికే బోలెడంత అప్పయింది తల్లీ... అంతగా అయితే, మొన్న మీ పెద్దమామయ్య వచ్చినప్పుడు పది రూపాయలు ఇచ్చిపోయాడు నాకు... అవి మీ నాన్నకు తెలియకుండా దాచాను. అవి పెట్టుకు వెడదాములే.'

ఇంతలో శ్యామలరావు రావడంవల్ల వాళ్ల సంభాషణ ఆగిపోయింది. శ్యామలరావు గదిలోకి వెళ్లిపోయాడు. సుశీలకూడా అతని వెనకనే గదిలోకి వెళ్ళింది.

'ఏమిటి సుసీ...మీ అమ్మ దాచుకున్న పది రూపాయలతో సినిమాకు వెడదామనే?'

'అబ్బే...లేదండీ...మా అమ్మ అంటున్నది కానీ ఇంతలో వెడతానుటండీ?...ఇదేమిటే...... పొట్లం?...అయ్యో...ఇవన్నీ ఏమిటండీ...ఎందుకు తెచ్చారూ?'

'ఎందుకేముందీ...నీ తమ్ముళ్ళూ చెల్లాయిలకు మాత్రం పండుగ కాదూ?...వాళ్ళుమటుకు క్రొత్త బట్టలు కట్టుకోవద్దూ?'

'బాగానే వుంది...ఎంత తగలేశా రేమిటి?... వాళ్ళకు మనం పెట్టడం ఏమిటండీ?'

'ఏం...వాళ్లు పెట్టినవి మనం కట్టుకొని కులకవచ్చుగానీ మనం వాళ్ళకి పెట్టకూడదేం?' అన్నాడు శ్యామలరావుకటువుగా. సుశీల ఇహ నేమీ మాట్లాడలేకపోయింది పొట్లం తీసుకొని 'ఇదిగో

నమ్మా...మీ అల్లుడుగారు బట్టలు తెచ్చారు' అంటూ వంటింట్లోకి వెళ్ళింది.

*   *   *   *

భోజనాలు అయినాయి. అంతా క్రొత్తబట్టలు కట్టుకున్నారు సీతాపతీ సుందరమ్మలు తప్ప. సీతాపతి తన గదిలో నుక్కి మంచంలో కూర్చొని అయిన ఖర్చునుగూర్చీ, మొన్నటివరకూ కూతురినీ, అల్లుణ్ణీ తేననిచెప్పిన విశ్వనాథం తనకంటే ముందే వాళ్ళను పిలిపించడాన్ని గూర్చీ ఆలోచిస్తున్నాడు చుట్టతాగుతూ. ఇంతలో సుసీలా శ్యామలరావులు క్రొత్త బట్టలు కట్టుకొని వచ్చారు.

"కాళ్ళు చాపునాన్నా... దణ్ణం పెడతాం." అంది సుశీల.

"ఎందుకు లేతల్లీ"...అంటూనే కాళ్ళు జాపాడు సీతాపతి. సుసీలా శ్యామలరావులు ఒంగి ఆయన పాదాలకు నమస్కరించి లేచారు. తల్లి పిలవడంతో సుశీల గదిలోంచి వెళ్లింది ఆమెతోపాటే శ్యామలరావు గదిగుమ్మంవరకూ వెళ్లాడు. సీతాపతి దృష్టి అప్రయత్నంగా ఒంకికి తగిలించివున్న కోటు మీదా, క్రిందపడివున్న చెప్పులమీదా పడింది. మాసికలు వేసిన కోటూ, శిథిలమైన చెప్పులూ తనను వెక్కిరిస్తున్నాట్టుగా వున్నాయి. "మామగారూ" అంటూ, శ్యామలరావు గది గుమ్మందగ్గరినుంచి వచ్చి పిలిచేప్పటికి సీతాపతి ఉలిక్కిపడి "ఏమిటి నాయనా?" అన్నాడు.

"నాన్నగారు మీకీ నూరు రూపాయలు ఇమ్మన్నారు బట్టలకింద... మమ్మల్ని తీసుకురావడానికి మీరూ అత్తగారూ వస్తారేమో అక్కడే బట్టలు పెడదామనుకున్నారు. మీరు రాకపోవడంవల్ల డబ్బు పంపించారు."

సీతాపతి ఆశ్చర్యపోయాడు. తను ఎగురున్నంతవరకూ అటువంటి అచారమేమీ లేదని ఆయనకు తెలుసు. 'ఈవిషయం సుసీలకు తెలిసివున్నట్లయితే మాట వరసకైనా మా మామగారు ఇలా డబ్బు పంపించారని చెప్పేదే...ఒకవేళ శ్యామలరావే తన పరిస్థితిని అర్థంచేసుకొని ఇస్తున్నాడేమో...ఏమైనప్పటికీ తాను తీసుకోవడం భావ్యంకాదు" అనుకుంటూ సీతాపతి "ఎందుకు లేబాబూ అనవసరంగా" అన్నాడు.

"అనవసరమేంకాదు ... తీసుకోండి...మీరు వేరువిధంగా అనుకోవద్దు...ఊ...తీసుకోండి...మళ్లీ సుశీల వస్తుంది" అంటూ శ్యామలరావు నూరురూపాయలనోటు సీతాపతికి అందించబోయాడు.

సీతాపతికి ఏమిచేయాలో తోచలేదు. మనసు రెపరెప కొట్టుకున్నట్లయింది. ఒణుకుతున్న చేతిని జాపాడు. తన దగ్గిరనుంచి డబ్బు తీసుకుంటానికి మామగారు పడుతున్న అవస్థను చూసి శ్యామలరావు జాలిపడ్డాడు. మానసికంగా తాను ఆయనకు కష్టం కలిగించానేమోనని కూడా అనుకున్నాడు. ఇంతలో "అక్కయ్య పిలుస్తున్నదిబావా" అంటూ సుశీల చెల్లెలు వచ్చింది. శ్యామలరావు మరవలితో గదిలోంచి వెళ్ళిపోయాడు. సీతాపతి నూరురూపాయల నోటును చేతిలో పుచ్చుకొని దానివంక చూస్తూ అలాగే ఒక అరనిముషం నిలబడిపోయాడు. "తీసుకోకుండా ఉండవలసింది...పోనీ తిరిగి ఇచ్చివేస్తే... అతనేమనుకుంటాడో !...కష్టసుఖాలు తెలుసుకున్న అల్లుడు దొరకడం తన అదృష్టమే" అనుకున్నాడు సీతాపతి. అతనికళ్ళు చెమ్మగిలినాయి. "మీరుకూడా లేచిరండి ఫలహారానికి" అని వంటింటినుంచి భార్య పిలుపు వినవచ్చింది. నోటు జేబులో పెట్టుకొని నీరసంగా అడుగులువేస్తూ గదిలోంచి వంటింట్లోకి వెళ్లాడు సీతాపతి.